

تجلی رنگ در انواع پدیده ها و هنرها با تاکید بر شاهنامه فردوسی

بهرروز جعفری^۱ - دکتر آیت شوکتی^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی، خوی، ایران

^۲ استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی، خوی، ایران / shokati81@yahoo.com

رنگ‌های دیگر که از ترکیب آن‌ها به دست می‌آید، رنگ گفته

می‌شود (نرمال، ۱۳۶۳، ج ۲: ۳۴۱)

رنگ سفید از آمیزش همه طول موج‌ها به دست می‌آید. رنگ به ادراک ما از دنیا نه تنها جلوه با شکوهی می‌دهد؛ بلکه آگاهی‌های بیشتری درباره آن، در اختیار ما می‌گذارد. چشم دارای قدرت ترکیب‌کننده رنگ است و رنگ‌ها را با تغییر دادن نسبت فعالیت عصبی در این سه نوع گیرنده، ترکیب می‌کند و گیرنده‌های چشم به قرمز، سبز و آبی حساس‌ترند (وین، ۱۳۸۳: ۷۵) حاصل سخن این که رنگ، تأثیر فیزیولوژی بر شبکیه چشم است، گاهی نتیجه ماده رنگی است و گاهی در اثر شعاع نور رنگی می‌باشد و جذب نشدن یکی از طول موج‌های متفاوت طیف و دفع آن توسط جسم، رنگ اشیا را می‌سازد. تحریک سلول‌های عصبی چشم نسبت به رنگ‌های مختلف متفاوت است (همان: ۲)

رنگ کیفیتی است که از ظاهر چیزی دیده می‌شود مانند سفیدی، سرخی، سبزی. (معین، ج ۲: ۱۶۷۷).

به تعبیر دیگر «رنگ کیفیتی است که از قرمزی و زردی و جز آن به وسیله چشم درک می‌شود.» (فیروز آبادی، ۱۴۱۴) این منظور در این باره گوید: رنگ هیأتی است چون سیاهی و قرمزی. رنگ هر شی چیزی است که باعث تمایز آن از شی دیگر می‌شود. (ابن منظور، ۲۰۰۵، ج ۱۲: ۳۶۷) طریحی نیز رنگ را چون این منظور تعریف کرده است. (محمد عادل، ج ۲: ۱۵۵).

بنابراین باید گفت که رنگ از مفاهیم بسیار واضح و معروف در میان عرف و فرهنگ‌های عمومی است به گونه ای که برخی از اهل لغت، نیازی به تعریف آن ندیده‌اند. (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲: ۴۵۷).

فخر رازی می‌گوید: شناسایی انسان نسبت به انسان دیگر یا باید با چشم باشد یا گوش و خدا برای تشخیص گوش، اختلاف آوازه‌ها و آهنگ‌های صدا، و برای تشخیص چشم، رنگ‌ها و صورت‌ها و شکل‌های مختلف را آفریده است به گونه ای که در تمام دنیا نمی‌توان دو انسان را پیدا کرد که از نظر چهره و آهنگ صدا از تمام جهت‌ها یکسان باشند. (مکارم شیرازی، ۱۳۶۳، ج ۱۶: ۳۹۵) پیشینه رنگ:

از روزگاران بسیار دور، رنگ‌ها همواره پیرامون بشر را احاطه کرده و وی را تحت نفوذ خود در آورده‌اند. چندی پیش نیست که ما قادر به تولید رنگ و استفاده از آنها شده ایم. تا پیش از قرن نوزدهم، فقط تعدادی رنگ و مواد رنگی شناخته شده

چکیده
رنگ با مفهوم گسترده خود در ابعاد مختلف زندگی و جامعه، پرده از رازهای پنهان بر می‌دارد و می‌تواند در جای جای هنر و زندگی نقش بسزا ایفا کند. در این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی، ضمن تعریف مفهوم رنگ و پیشینه آن، به بررسی جایگاه آن در قرآن و هنر و موسیقی پرداخته و ارتباط آن را با سیارات و شخصیت انسان بررسی کرده و در نهایت با بررسی جایگاه رنگ در شاهنامه، تأثیر آن را در متون ادبی نشان داده ایم. خروجی این پژوهش نشان می‌دهد که عنصر رنگ یک جریان سیال در همه پدیده‌هاست و استفاده از هر رنگی، جای تأمل دارد.

کلید واژه: رنگ، هنر، موسیقی، ادبیات، شاهنامه
مفهوم‌شناسی رنگ:

رنگ یک انعکاس مرئی است که در اثر عبور یا انتشار یا بازتاب ترکیب رنگ‌ها توسط اشیاء به وجود می‌آید. از دیدگاه علمی ثابت شده که همه رنگ‌ها از تشعشع‌های نور خورشید است و هر شیء به میزان شفافیت و خاصیت جذب پرتوها، بعضی پرتوها را جذب می‌کند و برخی را باز می‌تاباند، در نتیجه، آن شیء را به رنگ پرتوهای بازتاب شده می‌بینیم.

از سوی دیگر این پرتوها با ترکیب شدن، نورهای دیگری را می‌سازند که بر یافته‌های مخروطی شکل اعصاب چشمی اثر می‌گذارد و سبب دیدن آن نور می‌شود. وقتی جسمی همه نورها را بازتاباند، سفید و زمانی که همه نورها را جذب کند، سیاه دیده می‌شود.

چشم انسان نسبت به آن دسته از امواج که طول موجشان بین ۴۰۰ تا ۷۰۰ میکرون است، حساسیت دارد. بخش دیدنی طیف نور سفید دقیقاً از ۳۸۰ تا ۷۷۰ نانومتر است. امواج فراسوی بنفش طول موجی کمتر از ۳۸۰ و امواج مادون قرمز، بیش‌تر از ۷۷۰ نانومتر (هر نانومتر یک میلیونیم میلی‌متر است) دارند (آیت‌اللهی، ۱۳۸۱: ۱-۲)

نیوتن در سال ۱۶۶۶م کشف کرد که همه رنگ‌های طیف نوری، در نور سفید موجودند. (پائولین، ۱۳۸۵: ۱۵). نور سفید از ترکیب همه امواج نوری تشکیل می‌شود؛ ولی وقتی آن را با یک منشور به طول موج‌های مختلف می‌شکنیم، کوتاه‌ترین موج در ورای تجزیه، بنفش و امواج بلندتر در ورای تجزیه، قرمز می‌باشد. طول موج‌هایی که در وسط این دو حد قرار می‌گیرد، باعث درک ما نسبت به رنگ آبی، سبز و زرد می‌شوند. به این رنگ‌ها و